

УДК [(657.05: 351.863)(048.83)]

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

ЛАРИСА ГНИЛИЦЬКА,
канд. екон. наук,
професор кафедри обліку
підприємницької діяльності
ДВНЗ «Київський
Національний економічний
університет імені Вадима
Гетьмана»

У статті розкрито методологічне підґрунтя формування системи забезпечення економічної безпеки підприємства, охарактеризовано складові цієї системи, проаналізовано еволюцію підходів у розумінні змісту діяльності із забезпечення економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, система забезпечення економічної безпеки підприємства, узгодженість економічних інтересів, загрози внутрішнього та зовнішнього середовища, функціональні складові забезпечення економічної безпеки.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Створення необхідних передумов для підтримання економічної безпеки має ґрунтуватися на ефективній системі заходів із необхідним правовим, фінансовим, організаційним та інформаційним підґрунтям, що в свою чергу передбачає формування оптимальної системи забезпечення економічної безпеки підприємства, яка, враховуючи особистісні властивості підприємства та характер його взаємозв'язків з суб'єктами зовнішнього середовища, створюватиме оптимальні умови його стійкого існування з моменту заснування до моменту ліквідації.

Формування системи забезпечення економічної безпеки підприємства та організація її успішного функціонування мають спиратися на положення наукової теорії та методологічний інструментарій еко-сесенту, що потребує з'ясування категоріального навантаження, мети і завдань, які виконує дана система, а також основоположних підходів до її створення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження наукових джерел дає змогу диференціювати погляди вчених при трактуванні поняття «система забезпечення економічної безпеки» на чотири категорії:

- це підсистема економічної системи, що забезпечує безпечне функціонування підприємства [1, с. 67];
- це підсистема антикризового управління підприємством [2, с. 78];
- це сукупність організаційно об'єднаних органів управління, сил та засобів, призначених для вирі-

шення завдань щодо забезпечення економічної безпеки підприємства [3, с. 129; 4];

- це інтеграція теоретичних підходів і практичних дій, які забезпечують максимально повний захист від усіх видів загроз та небезпек діяльності підприємства [5, с. 17; 6, с. 8].

В основу диференціації підходів до обґрунтування сутності системи забезпечення економічної безпеки підприємства покладено власне бачення авторів основної мети діяльності цієї системи. Відтак, зустрічаємо поряд з підходами в основу, яких покладено вузьку спрямованість дій на виконання конкретних завдань в системі захисту економічних інтересів підприємства (наприклад, антикризове управління), підходи, що ґрунтуються на інтегрованому розумінні завдань, спрямованих на максимально повний захист від усіх видів загроз та небезпек діяльності підприємства.

Не знижуючи наукові дослідження зазначених авторів щодо обґрунтування сутності забезпечення економічної безпеки, вважаємо за необхідне підкреслити діяльнісну складову такого забезпечення, яка полягає у взаємодії внутрішніх і зовнішніх суб'єктів забезпечення економічної безпеки, об'єднаних загальними цілями щодо протидії небезпекам та загрозам, які мають для цього необхідне ресурсне забезпечення, освіту, володіють відповідними техніками та технологіями.

Отже, під *системою забезпечення економічної безпеки підприємства* слід розуміти сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих внутрішніх і зовнішніх суб'єктів забезпечення економічної безпеки, що

мають загальні цілі, ресурси, технології, форми й методи протидії реальним та потенційним загрозам внутрішнього й зовнішнього середовища.

Невирішені раніше питання загальної проблеми. Разом з тим, чи не найважливішою проблемою сьогодення при створенні системи забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств є не стільки недостатній ступінь систематизації теоретичної бази, скільки не адаптованість методологічного підґрунтя її формування.

Мета статті – розкриття сучасних методологічних підходів до формування системи забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, здатної створювати оптимальні умови їх стійкому функціонуванню з моменту заснування до моменту ліквідації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В основу створення системи забезпечення економічної безпеки підприємства покладено системний підхід, використання якого передбачає забезпечення таких системотворчих положень.

По-перше, система забезпечення економічної безпеки, як і будь-яка система, включає взаємопов'язані елементи, що забезпечують стійке функціонування та досягнення підприємством цілей бізнесу. Ці елементи мають тісний діалектичний зв'язок, а їх сукупність дає змогу отримати нову системну якість. Від того, яким буде набір елементів у системі безпеки, залежить рівень її захисних властивостей. Авторське бачення компонентів системи забезпечення економічної безпеки дозволило сформувати її модель (рис. 1).

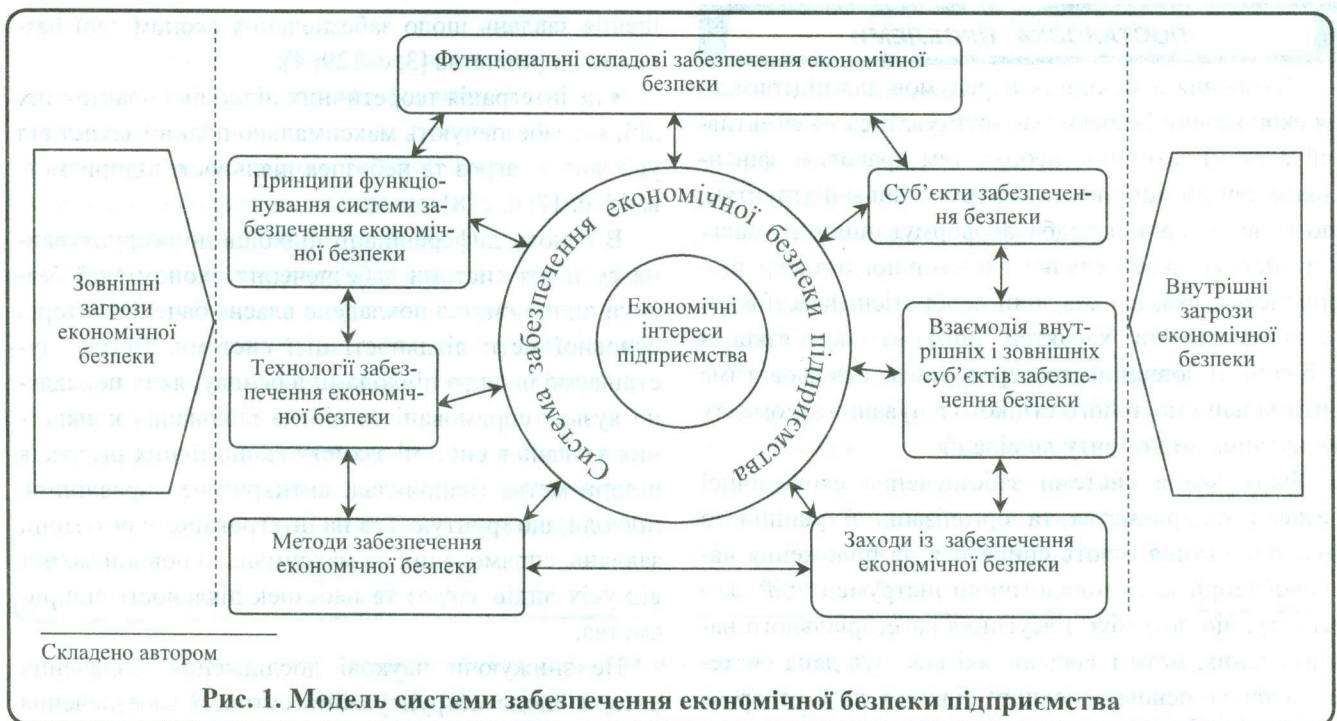

Рис. 1. Модель системи забезпечення економічної безпеки підприємства

По-друге, система забезпечення економічної безпеки є унікальною для кожного підприємства, оскільки залежить від рівня розвитку і структури виробничого потенціалу, ефективності його використання та галузевої специфіки, кваліфікації кадрів, виробничих зв'язків, конкурентного середовища, ризикованості діяльності тощо.

По-третє, система забезпечення економічної безпеки підприємства є самостійною, відособленою від аналогічних систем інших господарських оди-

ниць. Проте її відособленість відносна, тому що система безпеки підприємства – це складова безпеки більш високого рівня: міста, регіону, країни в цілому. Багато завдань, що стоять перед системою забезпечення економічної безпеки підприємства, не можуть бути виконані самостійно, без рішень, прийнятих на вищому системному рівні, насамперед на державному, де розробляються найважливіші політичні, макроекономічні, правові та інші рішення, що створюють середовище безпеки підприємства.

По-четверте, система забезпечення економічної безпеки підприємства є функціональною системою, яка відбиває процеси взаємодії інтересів і загроз, її утворюють теоретичні та методичні компоненти реалізації функцій безпеки, спрямовані на захист інтересів суб'єктів господарювання від існуючих загроз.

Відтак, виникає необхідність теоретичного обґрунтування дефініцій «інтереси» та «загрози», розкриття їх змісту, встановлення причин виникнення та визначення наслідків прояву.

У найзагальнішому розумінні інтерес є причиною певних дій та лежить в основі безпосередніх спонукань, мотивів, ідей. З позицій забезпечення економічної безпеки тлумачення сутності економічного інтересу набуває певних особливостей. Так, деякі автори ототожнюють економічні інтереси підприємства з отриманням конкурентних переваг [7; 8], інші зводять сутність інтересу підприємства до отримання прибутку [9], тим самим значно звужуючи економічне навантаження цієї категорії.

Тому вважаємо, що *інтереси* підприємства при забезпеченні його економічної безпеки слід розглядати як усвідомлені та матеріалізовані потреби суб'єкта господарювання для досягнення конкретних цілей щодо його стійкого функціонування та розвитку. Економічні інтереси синтезують у собі потреби та мотиви власників, менеджерів, працівників та контрагентів підприємства і віддзеркалюють основну мету та цілі діяльності суб'єкта господарювання при досягненні ним стану безпеки.

Інтереси підприємства є різноманітними та надзвичайно мобільними, що зумовлено як безупинним розвитком самого підприємства, так і постійними змінами зовнішнього середовища. Тому можна стверджувати, що підприємство знаходиться в стані безпеки, якщо його внутрішні економічні інтереси гармонізовані з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища.

Взаємодія інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища може бути прямою та опосередкованою.

Пряма взаємодія – це безпосередні контакти підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища, які здійснюються одноразово чи постійно, на документальній чи бездокументальній основі, результати яких безпосередньо впливають на прибуток підприємства. До таких суб'єктів відносять контрагентів,

що пов'язані з підприємством завдяки цілям їх діяльності, наприклад, споживачів продукції, постачальників ресурсів, агентів товарного та фінансового ринків, державних органів та органів місцевого самоврядування.

Опосередкована взаємодія, не допускаючи безпосередніх контактів підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища, впливає на результати його діяльності. Найважливіша роль тут приділяється опортуністичній поведінці конкурентів підприємства та окремих партнерів. Відтак, саме опосередкована взаємодія характеризується найбільшим ступенем небезпек для економічної безпеки підприємства. Це потребує пошуку нових механізмів протидії загрозам та модернізації системи забезпечення захисту пріоритетних інтересів підприємства.

Задоволення економічних інтересів можливе лише за умови протидії загрозам та небезпекам діяльності підприємства. Тому виникає необхідність у дослідженні економічної природи загроз та небезпек.

Більшість дослідників ототожнюють *небезпеку* з можливими чи реальними умовами, явищами чи процесами, в результаті прояву яких існує імовірність нанесення шкоди підприємству. Небезпека може проявлятися в різних формах: у вигляді намірів та задумів; реалізації певних фізичних, психологічних, економічних, правових заходів, що призводять до заподіяння шкоди чи ліквідації підприємства.

Спорідненим поняттю «небезпека» є категорія «загроза». Однак на відміну від небезпеки, що має імовірнісний характер прояву, загроза характеризується перетворенням потенційної можливості на реальну дійсність. Недаремно, окремі автори визначають загрозу «...як небезпеку на стадії переходу із можливості у дійсність» [5, с. 16], або «...як найбільш конкретну і безпосередню форму небезпеки чи сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку інтересам підприємства» [10, с. 10]. Інші автори асоціюють загрозу з можливістю завдання шкоди суб'єктам господарювання з боку окремих чинників внутрішнього та зовнішнього середовища [11, с. 10] або з «процесом чи явищем, здатним порушити стійкість та розвиток підприємства аж до повного припинення його діяльності» [12, с.157].

Підсумовуючи існуючі точки зору, вважаємо, що під *загрозою* можна розуміти подію, пов'язану з нанесенням шкоди фінансово-майновому стану під-

приємства та реалізації його корпоративних інтересів в умовах прояву небезпеки. Джерелами формування загроз є розмаїття внутрішніх і зовнішніх суперечностей суспільного та корпоративного (внутрішнього) розвитку підприємства. Відтак, забезпечення економічної безпеки можливе лише за умови виявлення джерел утворення та нівелювання дії загроз діяльності підприємства.

Успішне виконання заходів, спрямованих на нівелювання впливу зовнішніх і внутрішніх загроз та захист корпоративних інтересів економічного характеру, пов'язане значною мірою з вибором форми організації діяльності суб'єктів із забезпечення безпеки в структурі підприємства. Роль системи забезпечення економічної безпеки підприємства вимірюється тим, наскільки ефективно суб'єктам забезпечення безпеки вдається вирішувати завдання з виявлення та локалізації загроз, а також зі зменшення збитків від негативних впливів внутрішнього та зовнішнього середовища на різні аспекти економічної безпеки.

Підтримання економічної безпеки це складний процес, у якому беруть участь, як внутрішні, так і зовнішні суб'єкти забезпечення економічної безпеки, що мають чітко встановлені функції та повноваження. При цьому внутрішніми суб'єктами забезпечення економічної безпеки є керівники (власники) підприємства, штатний підрозділ економічної безпеки, керівники і ключовий персонал усіх його структурних підрозділів.

До зовнішніх суб'єктів забезпечення економічної безпеки відносяться органи державної влади та управління, правоохоронні органи, суб'єкти недержавної системи безпеки (охоронні підприємства, консалтингові фірми, що спеціалізуються в галузі інформаційно-аналітичного забезпечення системи безпеки, центри маркетингових досліджень, детективні організації), служби безпеки підприємств-партнерів тощо.

Формат організації взаємодії внутрішніх і зовнішніх суб'єктів забезпечення безпеки насамперед залежить від розмірів підприємства та завдань, що висувуються до системи забезпечення економічної безпеки. Зокрема, малим підприємствам, розмір капіталу та розгалуженість діяльності яких є незначними, рекомендовано для задоволення потреб економічної безпеки використовувати послуги зовнішніх спеціа-

лізованих суб'єктів забезпечення безпеки, оскільки створення власної служби безпеки є недоцільним.

Середнім підприємствам доцільно використовувати комбінований підхід до задоволення потреб економічної безпеки без створення відповідного підрозділу на власному підприємстві. Такий підхід передбачає взаємодію зовнішніх суб'єктів і спеціалістів власного підприємства, що відносяться до фінансових підрозділів, служб маркетингу, юридичного та кадрового забезпечення, техніки безпеки, охорони та пропускового режиму. Для координації дій цих суб'єктів щодо захисту економічних інтересів підприємства необхідно створити керуючий орган (ввести відповідну посаду професіонала чи аналітика з економічної безпеки), чи покласти відповідні обов'язки на одного з керівників підприємства.

Великим підприємствам для забезпечення потреб економічної безпеки доцільно створювати власний підрозділ економічної безпеки, функції якого спрямовані на розроблення інформаційних технологій щодо прогнозування, виявлення, ослаблення, запобігання небезпек і загроз; збереження майна та конфіденційної інформації; забезпечення конкурентних переваг тощо.

Потреби в діяльності фахівців з економічної безпеки передусім визначені розумінням сутності економічної безпеки підприємства як соціально-економічного явища. Здійснений аналіз сучасних концепцій у розумінні економічної безпеки підприємства уможливив визначення еволюції наукових думок щодо змісту діяльності суб'єктів забезпечення економічної безпеки (таблиця).

Тривалий час діяльність, пов'язана із забезпеченням економічної безпеки, ототожнювалася із захистом від різноманітних економічних злочинів (крадіжок, шахрайства), промисловим шпигунством (економічною розвідкою), інформаційною безпекою, чи збереженням комерційної таємниці.

Так, на початку 90-х років минулого сторіччя економічну безпеку розглядали як забезпечення умов для зберігання та захисту комерційної таємниці. Такий підхід потребував розроблення та запровадження заходів із захисту інформації. На практиці для цього застосовувалися дворівневі системи. Перший рівень – організація служби безпеки, другий рівень – створення сприятливого клімату в колекти-

УЗАГАЛЬНЕННЯ ПІДХОДІВ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ДІЯЛЬНОСТІ
ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Концепція економічної безпеки	Мета діяльності фахівців з безпеки	Засоби досягнення мети
Захист комерційної таємниці	Захист та створення сприятливих економічних умов існування підприємства переважно через збереження комерційної таємниці	Використання сучасних інформаційних технологій та важелів психологічного впливу на персонал підприємства з метою захисту невинуватеного витoku інформації, що становить комерційну таємницю
Захист економічних інтересів підприємства	Забезпечення збалансованості інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища	Узгодження економічних інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, які здійснюють прямий вплив на підприємство
Ресурсно-функціональна	Створення умов для ефективного використання корпоративних ресурсів та упередження внутрішніх і зовнішніх загроз з метою забезпечення стабільного функціонування та розвитку підприємства	Аналіз розподілу та використання ресурсів підприємства, дослідження індикаторів економічної безпеки за всіма функціональними складовими діяльності підприємства та розробка заходів щодо їх покращення
Фінансова	Забезпечення фінансової стійкості	Створення дієвого механізму фінансової безпеки підприємства
Діяльнісна	Оптимізація використання корпоративних ресурсів підприємства та нівелювання впливу внутрішніх та зовнішніх загроз з метою збільшення вартості його капіталу на основі здійснення сукупності взаємопов'язаних обліково-аналітичних та контрольних процедур	Поєднання стратегії та тактики діяльності структурних підрозділів підприємства в частині упередження виникнення небезпек та загроз шляхом їх виявлення та ідентифікації в обліково-аналітичній системі, а також здійснення превентивних дій через діяльність суб'єктів забезпечення безпеки

ві, тобто психологічної атмосфери «пильності та максимальної відповідальності». Визнаючи, важливість збереження інформації як одного з чинників забезпечення економічної безпеки підприємства, вважаємо, що зведення завдань економічної безпеки тільки до захисту комерційної таємниці є занадто спрощеним варіантом рішення такої проблеми, що не враховує всього спектра впливу зовнішнього середовища як основного джерела небезпек для діяльності підприємства. Відтак, в умовах сьогодення такий підхід втратив свою актуальність.

Останнім часом поняття економічної безпеки набуло нових ознак. Воно відбиває такий стан економічних відносин підприємства, який забезпечує його спроможність протистояти негативним впливам зовнішнього середовища. У цьому зв'язку економічна безпека підприємства стала розглядатися як можливість забезпечення його стійкості в різноманітних, у тому числі й у несприятливих умовах, які складаються в зовнішньому середовищі, що спричинило зміну поглядів на діяльність із забезпечення безпеки, котра стала орієнтуватися на *сприяння узгодженості внутрішніх інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища* та на швидке усунення загроз, які існують як у внутрішньому так і зовнішньому середовищі підприємства.

Найоптимальнішим з позицій узгодженості інте-

ресів підприємства та його корпоративних можливостей щодо захисту цих інтересів є **ресурсно-функціональний підхід**, згідно з яким економічна безпека визначається як стан найефективнішого використання економічних ресурсів, при якому здійснюється запобігання впливу загроз і забезпечується стійке функціонування підприємства в умовах сьогодення та в майбутньому. Для досягнення стану безпеки досліджується сукупність процесів, що відбуваються в економічній системі, визначаються їх особливості та взаємозв'язки з точки зору функціональної ролі цих процесів у забезпеченні економічної безпеки.

Основною перевагою ресурсно-функціонального підходу порівняно з іншими підходами є його комплексний характер, оскільки в рамках цього підходу визначаються основні процеси, що впливають на рівень забезпечення економічної безпеки, проводиться аналіз розподілу та використання ресурсів підприємства, розглядаються економічні індикатори, що відбивають досягнутий рівень забезпечення економічної безпеки та розробляються заходи щодо стійкого функціонування та розвитку підприємства.

Запровадження ресурсно-функціонального підходу в практичну діяльність підприємств спричинило появу вузькофункціональних підходів до розуміння економічної безпеки. Серед них **фінансо-**

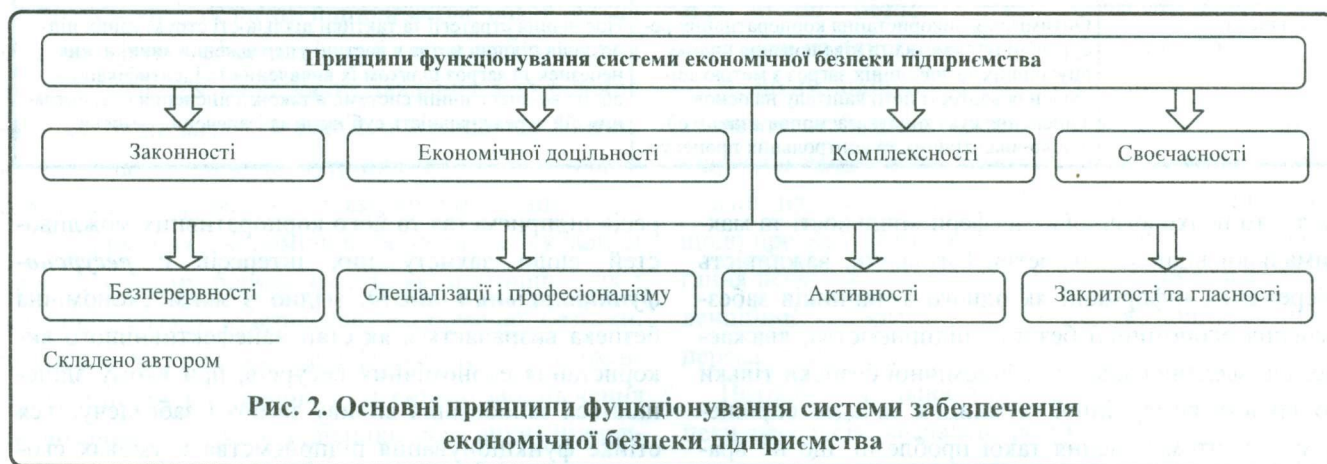

вий підхід, який передбачає забезпечення діяльності щодо оцінювання фінансової складової економічної безпеки підприємства, а сама економічна безпека асоціюється зі станом фінансової стійкості та незалежності.

Крім цього, слід виділити **підхід з позицій окремого аспекту (процесу) діяльності підприємства**. Саме цей підхід покладений в основу розроблення обліково-аналітичного забезпечення підтримання безпечного функціонування підприємства. Обґрунтовуючи його ми виходили з того, що бухгалтерський облік та аналіз фінансово-господарської діяльності є одними із основних спеціальних функцій управління, «спрямованих на забезпечення економіч-

ної безпеки підприємства» [13, с. 319]. Відтак, вони володіють методиками та технологіями, що можуть бути застосованими фахівцями з економічної безпеки з метою оптимізації використання корпоративних ресурсів підприємства та нівелювання впливу внутрішніх і зовнішніх загроз на розмір його капіталу.

Виконання діяльності із забезпечення безпеки потребує чіткого дотримання принципів, покладених в основу функціонування системи економічної безпеки підприємства. Узагальнення наукових думок стосовно комплексу принципів, що забезпечують ефективне функціонування системи економічної безпеки підприємства, уможливило виділення основних з них, які відображені на рис. 2.

Принцип законності полягає в тому, що система забезпечення безпеки повинна будуватися і здійснювати свою діяльність виключно в правовому полі на основі нормативно-правових документів українського законодавства із застосуванням дозволених методів і засобів забезпечення безпеки.

Принцип економічної доцільності полягає в тому, що система забезпечення економічної безпеки повинна будуватися з урахуванням можливих втрат підприємства у зв'язку з реалізацією реальних або потенційних загроз чи ризиків, а також наявних фінансових ресурсів. Видатки на створення системи безпеки мають покриватися прибутком, який отримано підприємством в результаті протидії загрозам і ризикам.

Принцип комплексності полягає в тому, що при забезпеченні безпеки здійснюється взаємодія між спеціалістами штатної служби та співробітниками інших структурних підрозділів підприємства або зов-

нішніми суб'єктами забезпечення економічної безпеки.

Принцип своєчасності полягає в тому, що система забезпечення економічної безпеки повинна негайно реагувати на небезпеки, загрози та ризики. При цьому пріоритетність надається превентивним діям з метою недопущення реалізації потенційно можливих загроз.

Принцип безперервності полягає в тому, що система забезпечення економічної безпеки підприємства повинна мати безперервний характер. Це обумовлено тим, що в умовах ринкової економіки небезпеки, загрози та ризики мають перманентний характер.

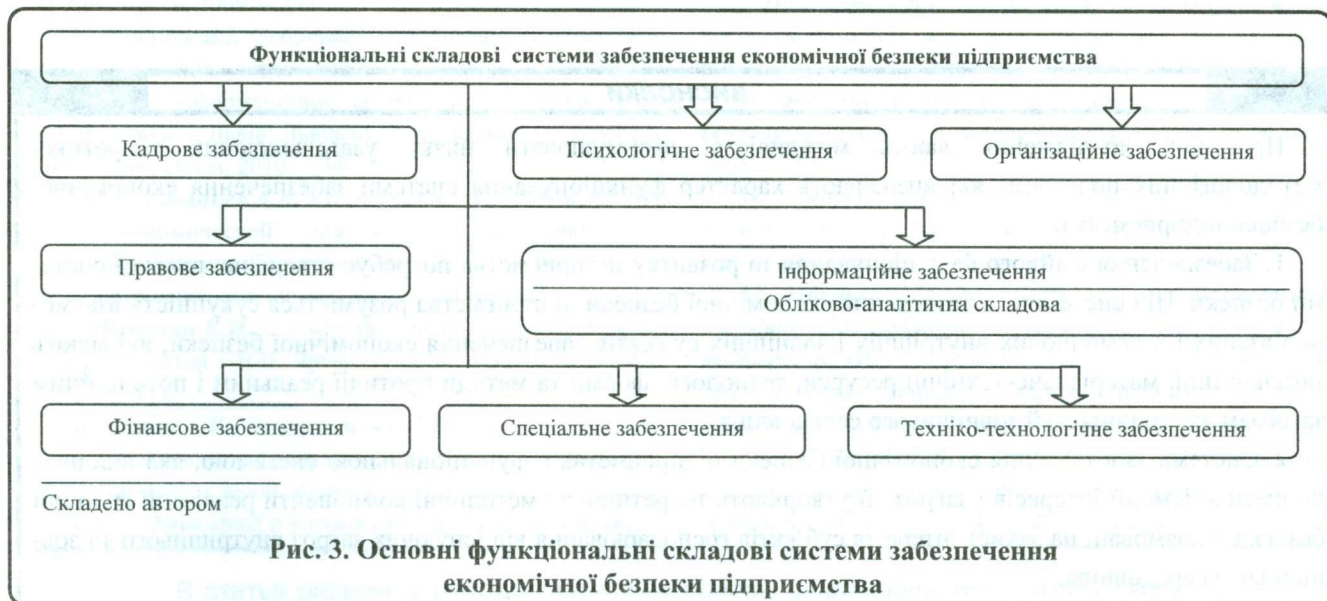
Принцип спеціалізації і професіоналізму полягає в тому, що спеціалісти підрозділу безпеки повинні мати високий професійний рівень та спеціальну підготовку в різних сферах забезпечення безпеки.

Принцип активності полягає в тому, що система забезпечення безпеки підприємства повинна завжди працювати у активному режимі та спрямовувати свої зусилля на протидію всім загрозам, ризикам і небезпекам в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства.

Забезпечення економічної безпеки включає окре-

мі функціональні складові, що найбільш повно розкривають методичне, технічне та організаційне підґрунтя економічної безпеки підприємства. Узагальнення наукових думок стосовно окремих складових забезпечення та їх сутнісного наповнення для всебічного управління безпекою підприємства уможливило виділення основних з них (рис. 3).

Кадрове забезпечення передбачає політику підприємства щодо визначення професійних навичок у фахівців, які безпосередньо зайняті у сфері економічної безпеки. При цьому значну увагу приділяють виявленню психологічних чинників формування негативного відношення таких фахівців до своєї діяльності, а також психологічному супроводженні діяльності фахівців із забезпечення безпеки протягом усього терміну перебування ними на займаній посаді.

Організаційне забезпечення полягає у визначенні організаційних структур існування як самої системи економічної безпеки на підприємстві, так і організаційних форм, у яких проявлятиметься діяльність суб'єктів із забезпечення безпеки, а також в організації оптимального управління системою безпеки з урахуванням особливостей діяльності її суб'єктів в структурі загального управління підприємством.

Фінансове забезпечення передбачає наявність коштів, які спрямовуються на організацію та забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства та суб'єктів її забезпечення.

Техніко-технологічне забезпечення полягає у використанні різноманітних техніки та технологій, зокрема і спеціальних, при забезпеченні безпеки суб'єктів господарювання та передбачає формування сучасної матеріально-технічної бази, необхідної для виконання функціональних обов'язків персоналу щодо забезпечення безпеки на підприємстві.

Правове забезпечення передбачає формування правового поля для діяльності суб'єктів забезпечення безпеки на підприємстві.

Інформаційне забезпечення передбачає збір інформації про чинники зовнішнього та внутрішнього середовища з метою формування стратегії й тактики протидії загрозам діяльності підприємства та його сталому розвитку. Проте узагальнення досвіду використання інформації як чинника у забезпеченні економічної безпеки показало безсистемність у отриманні, узагальненні та оцінюванні достовірності даних фахівцями з економічної безпеки. Як наслідок, низька їх пристосованість до потреб економічної безпеки, що спричиняє зростання інформаційних ризиків при прийнятті рі-

шень щодо стійкого функціонування та розвитку підприємства.

З урахуванням цього вважаємо за необхідне запровадження в систему інформаційного забезпечення технологій обліку та аналізу для формування обліково-аналітичних даних, що використовуються фахівцями з економічної безпеки при прийнятті рі-

шень щодо безпечного функціонування підприємства в умовах нестійкого зовнішнього середовища та існування перманентних ризиків і небезпек у його внутрішніх бізнес-процесах, а отже, виокремлення окремого компонента забезпечення економічної безпеки підприємства – **обліково-аналітичного забезпечення**.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження дають можливість сформулювати низку узагальнюючих теоретико-методологічних положень, які визначають характер функціонування системи забезпечення економічної безпеки підприємства.

1. Забезпечення стійкого функціонування та розвитку підприємства потребує створення власної системи безпеки. Під системою забезпечення економічної безпеки підприємства розуміється сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих внутрішніх і зовнішніх суб'єктів забезпечення економічної безпеки, які мають загальні цілі, матеріально-технічні ресурси, технології, форми та методи протидії реальним і потенційним загрозам внутрішнього й зовнішнього середовища.

2. Система забезпечення економічної безпеки підприємства є функціональною системою, яка відбиває процеси взаємодії інтересів і загроз, її утворюють теоретичні та методичні компоненти реалізації функцій безпеки, спрямовані на захист інтересів суб'єктів господарювання від існуючих загроз внутрішнього та зовнішнього середовища.

3. Підтримання економічної безпеки – це складний процес, у якому беруть участь як внутрішні, так і зовнішні суб'єкти забезпечення економічної безпеки, які мають чітко встановлені функції та повноваження. Потреби в діяльності фахівців з економічної безпеки передусім визначені розумінням сутності економічної безпеки підприємства як соціально-економічного явища.

Залежно від сутнісного навантаження економічної безпеки діяльність фахівців з безпеки пов'язують із забезпеченням умов збереження майна та комерційної таємниці; підтриманням фінансової стійкості підприємства; управлінням ризиками підприємницької діяльності; захистом корпоративних інтересів від впливу існуючих та потенційних загроз; створенням умов для ефективного використання корпоративних ресурсів тощо.

4. Забезпечення економічної безпеки має комплексний характер та включає інформаційну, технологічну, технічну, правову, кадрову складову, що дає можливість підтримувати стійке функціонування підприємства.

5. Стрижневим елементом забезпечення економічної безпеки в умовах інформаційної економіки є інформаційна складова, яка передбачає збір даних про чинники зовнішнього та внутрішнього середовища з метою формування стратегії та тактики протидії загрозам діяльності підприємства, а також його сталого розвитку.

6. Проте досвід використання інформації як чинника у забезпеченні економічної безпеки засвідчив безсистемність в отриманні та узагальненні даних фахівцями з економічної безпеки і, як наслідок, їх низьку пристосованість до потреб економічної безпеки, що призводить до зростання інформаційних ризиків при прийнятті рішень щодо стійкого функціонування та розвитку підприємства. Це спонукало до запровадження в систему інформаційного забезпечення технологій обліку та аналізу та виокремлення окремого компонента забезпечення економічної безпеки підприємства – обліково-аналітичного забезпечення.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. **Управління** фінансово-економічною безпекою: [навч. посібник] / [О.А. Кириченко, П.Я. Пригунов, Л.В. Гнилицька та ін.]. – К.: Дорадо – Друк, 2010. – 480 с.
2. **Єпіфанов А.О.** Фінансова безпека підприємств і банківських установ: [монографія] / А.О. Єпіфанов, О.Л. Пластун, В.С. Домбровський. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.
3. **Франчук В.І.** Особливості організації системи економічної безпеки вітчизняних акціонерних товариств в умовах трансформаційної економіки: [монографія] / В.І. Франчук. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. – 440 с.
4. **Молдаванцев А.А.** Комплексная система обеспечения экономической безопасности предприятия / А.А. Молдаванцев [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.yureclub.ru/docs/pravo/1603/12.html>
5. **Ярочкин В.И.** Служба безопасности коммерческого предприятия / В.И. Ярочкин. – М.: Изд-во «Ось-89», 2005. – 144 с.
6. **Кашин А.В.** Экономическая безопасность предприятия: управленческие решения / А.В. Кашин: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» (экономическая безопасность). – М., 2008. – 21 с.
7. **Гончаренко Л.П.** Управление безопасностью: [учебное пособие] / Л.П. Гончаренко, Е.С. Куценко. – М.: КНОРУС, 2010. – 272 с.
8. **Когут Ю.** Управление рисками на предприятии / Ю. Когут. – К.: Сидкон, 2011. – 42 с.
9. **Пономарьов В.П.** Формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства / В.П. Пономарьов: дис. канд. экон. наук: 08.06.01. – Луганськ, 2000. – 216 с.
10. **Экономическая** и национальная безопасность: [учебник]; под ред. Е.А. Олейникова. – М.: «Экзамен», 2005. – 768 с.
11. **Бандурка О.М.** Основы экономической безопасности: [підручник] / О.М. Бандурка, В.Є. Духов, К.Я.Петрова. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.
12. **Дубецька С.П.** Економічна безпека підприємств України / С.П. Дубецька: матеріали науково-практичної конференції «Недержавна система безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України», 16–17 травня 2009 р. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2009. – С.146–171.
13. **Євдокимов В.В.** Адаптована модель інтегрованої системи бухгалтерського обліку: [монографія] / В.В. Євдокимов. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 516 с.

В статті раскрыты методологические основы формирования системы обеспечения экономической безопасности предприятия, охарактеризированы составляющие этой системы, проанализирована эволюция подходов к пониманию содержания деятельности по обеспечению экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность, система обеспечения экономической безопасности предприятия, согласование экономических интересов, угрозы внутренней и внешней среды, функциональные составляющие обеспечения экономической безопасности.

The article describes the methodological basis of the formation of economic security, describes the components of the system are analyzed the evolution of approaches to understanding the content of a provision of economic security.

Keywords: economic security, a system of economic security, consistency of economic interests, threats to internal and external environment, functional components of economic security.

Редакція журналу
запрошує до співпраці
на договірній основі
фахівців у галузі
бухгалтерського
обліку, аудиту, фінансів,
оподаткування, права
та зовнішньоекономічної
діяльності

Тел: 492-25-19,
451-73-79
з 10:00 до 17:00
(понеділок – п'ятниця)
Email:
wirt.ukr@gmail.com

